

Zaostřeno na oči

Úrazy oka: zvláštní kapitola oftalmologie

Mechanismy i charakter poranění oka jsou velmi různorodé. Zasažena může být vlastní oční koule (neboli bulbus) nebo její okolí. V oftalmologické praxi se nejčastěji setkáváme s tržnými rankami víček a cizími tělisky na rohovce. Mezi nejvážnější úrazy patří pronikající poranění nebo poleptání chemikáliemi.

mechanicky uchycen okohybný dolní přímý sval. Chirurgické řešení spočívá v uvolnění okohybného svalu a plastické úpravě kostí spodiny očníce.

Nejobávanější poranění

Pronikající poranění oka je nebezpečné, protože otevřená rána v oku vytváří vstupní bránu infekce, nehledě na devastaci těžko nahraditelných nitroočních tkání. Tyto úrazy vznikají působením velké a náhlé kinetické energie a většinou ostrými předměty (nůž, drát apod.). Patří sem i střelná poranění. U penetrujících poranění může být také přítomno nitrooční cizí tělísko. Na tuto možnost myslíme již při anamnéze úrazu (u manipulace se střelnou zbraní, při bušení do kamene kladivem atd.) Penetrující poranění oka patří vždy na specializované oční pracoviště. Primární terapií je hermetické, mikrochirurgické uzavření porušených očních obalů – rohovky nebo bělimy. Často přichází na řadu rekonstrukce předního segmentu oka, vyjmutí zkalené čočky i ošetření sítnice. Cizí nitrooční tělíska (nejčastěji umístěná ve sklivci nebo na sítnici) se extrahují složitými, tzv. vitreoretinálními zákroky.

Také chemické poškození oka při neopatrné manipulaci s kyselinami a louhy znamená nešťastné poranění. Louhy považujeme za horší zlo, protože pronikají velmi agresivně do očních tkání (rozpouštějí buňky) a v krátké době poškodí především rohovku. První pomoc je u chemických poranění klíčová. Rozhoduje o budoucnosti zrakových funkcí. Spočívá v okamžitém, opakovaném a třeba i násilném vyplachování oka obyčejnou vodou. Rychlé zředění škodliviny pomůže, ale nestačí. Z oka musíme co nejrychleji odstranit zbytky chemikálií a škodlivin. Jakékoli zbytky například vápna, malty, štuky ukryté pod víčky nebo ve spojivkovém vaku začnou nenapravitelně ničit oční tkáň. Proto neváháme otočit víčka (hlavně horní) a manuálně odstranit všechny zbytky škodlivin. Po očištění oko sterilně přikryjeme, nedáváme žádné kapky a masti a co nejrychleji odešleme na odborné oční pracoviště.

Popálení oka způsobí cigareta, přímý oheň, horká voda apod. Léčebný postup je obdobný jako u chemického poškození. K poškození oka ultrafialovým zářením dochází při svařování nebo slunění pod umělým horkým sluníčkem a bez ochranných brýlí. V popsanych situacích vzniká ultrafialová keratokonjunktivitida – velmi bolestivý zánět rohovky, který většinou v pozdních nočních hodinách přivádí pacienty jako slepce do ordinací očního lékaře. Podobné příznaky vyvolá pobyt ve vysokohorském prostředí bez náležitých ochranných brýlí (tzv. sněžná slepota).

První pomoc při očních úrazech

Až na mimořádně důležitou první pomoc při chemickém poleptání oka u ostatních úrazů oka radikální primární ošetření raději nedoporučujeme. Jemné struktury oka by mohly být při nešetrné manipulaci poškozeny. Postačí, když oko sterilně přikryjeme, pacienta celkově zklidníme a zajistíme rychlý odvoz na oční pracoviště. ■ Článek je podpořen MZOFNM 2005

Nejnebezpečnější je chemické poleptání oka. První pomoc má zcela zásadní význam!

Příroda chrání tento jemný orgán, který nám zprostředkovává 80 procent vjemů z okolního světa, velmi důmyslně. Na komplexní ochraně oka se podílejí kosti nosu a oční jamky, ale i reflexní sevření víček, možnost pootočit hlavou a chránit se rukama. I vlastní bulbus je vůči negativním vlivům dost odolný. Přesto v některých případech, zvláště tam, kde působí velká kinetická rychlost a zásah je příliš masivní, obranné mechanismy nestačí. Dle statistik úrazy oka postihují především muže a přibývá úrazů oka u autonehod. Osvěta a prevence mají přednost před pokroky zdokonalující se léčby.

Mezi nejčastější úrazy v okolí oka patří tržné ranky kůže víček a obočí. Bývají důsledkem pádů na různé předměty nebo úderů předmětů do oblasti v okolí očí. Vidáme je při autonehodách, napadeních, ale také při pokousání zvířaty. Po chirurgickém zákroku se i rozsáhlé a krvácející rány většinou velmi dobře hojí. U některých poranění víček (např. kousnutí psem) bývají porušeny odvodné slzné cesty. Při jejich přerušení je nutná mikrochirurgická rekonstrukce, protože hrozí porucha fyziologického odtoku slz.

Oftalmologové se často setkávají s pacienty, kteří přicházejí s cizím tělískem v oku – pod víčky, na spojivce nebo v rohovce. Tyto úrazy vznikají při broušení různých předmětů, pilování či vrtání bez ochranných brýlí, ale také při vymetání sazí nebo škrábání omítky. I drobné tělísko představuje vždy bolestivé postižení, které značně dráždí oko. Z víček jej odstraňujeme mechanicky štětíčkou, někdy musíme převrátit horní víčko. Z rohovky odstraňujeme tělíska pod mikroskopem speciálními nástroji. Bolestivé příznaky má i eroze rohovky, která vzniká škrábnutím prstíkem dítěte, větvičkou apod.

Další skupinu představují tupá poranění oka – při autonehodách, pádech, rvačkách. Tato poranění jsou zrádná, nemusí být na první pohled patrná, a přesto mohou poškodit oční struktury. Mohou být provázena i zlomeninami očníce. Mezi nimi má zvláštní místo hydraulická zlomenina neboli blow-out fraktura, při které v důsledku prudkého úderu (míčkem, pěští) dochází k prolomení spodiny očníce. V místě zlomeniny je mezi úločky kosti

Co pomáhá cévám?

Jinan dvoulaločný je jedním z nejstarších existujících druhů stromu na světě. Charles Darwin jej prý kdysi označil za živou fosilii... Běžně ho dnes známe spíše pod názvem ginkgo biloba nebo zkrátka ginkgo. Léčivé preparáty s výtažky z jeho listů mají antioxidantní účinky a také rozšiřují cévy (tzv. vazodilatace). Díky tomu organismem lépe protéká krev a transportovaný kyslík a živiny se dostanou i do těch nejjemnějších kapilár. V lékárnách je ginkgo k dostání ve formě tablet, kapek, roztoků a také kapslí, z nichž se účinné látky uvolňují do organismu postupně v průběhu dne.

Kde mohu darovat kostní dřeň?

Transplantace krvetvorných buněk od zdravého dárce – to znamená jeho kostní dřeň, kmenových buněk z periferní krve či pupečnickové krve – bývá často jediným způsobem léčby pacientů s poruchou krvetvorby. Chceme-li pomoci lidem, které postihla leukémie, anémie či jiná zhoubná choroba, není to nic složitějšího. Český registr dárců krvetvorných buněk Praha se sídlem v areálu IKEM stále hledá nové dárce. Stačí splnit podmínku věku (18–35 let) a být zdravý. Po odběru malého množství krve určí v laboratoři vaše genetické znaky na bílých krvinkách, výsledky vloží do databáze, a pokud se najde pacient, jehož znaky se s vašimi shodují, ozvou se vám. Samotný odběr kostní dřeně probíhá jako malá operace v celkové anestezii, vyžaduje třídní pobyt v nemocnici. Organismus se ale ze zákroku velmi rychle zregeneruje, takže není důvod se obávat! www.CZECHBMD.CZ, www.DARUJZIVOT.CZ A www.IKEM.CZ

Hledáte radu odborníka? *Ptejte se na www.sanquis.cz/poradna*

Angiologie 2010

Velký lékařský slovník definuje obor angiologie jako „podobor vnitřního lékařství, jenž se zabývá diagnózou a léčbou nemocí cév“, přičemž obvykle bývá chápán jako součást kardiologie. Sborník Angiologie 2010 obsahuje nejnovější poznatky od našich předních odborníků na tuto problematiku. Věnuje se mimo jiné prevenci aterosklerózy a žilních onemocnění. MAXDORF

Foto: Ondřej Petřík, archiv redakce, Dreamstime

Jak se dobře vyspat?

Co to vlastně znamená, když se řekne „Dobře jsem se vyspal“? Většina lidí by tento „stav“ popsala asi následovně: rychle usnuli, celou noc se neprobudili, nebylo jim ani příliš velké horko ani nepřijemná zima a ráno pak vstali s pozitivní náladou a odpočati.

Jak takového dobrého spánku dosáhnout? Platí řada důležitých zásad, například: ukládat se ve chvíli, kdy cítíme únavu, bezprostředně před spaním nejíst, nepít alkohol a nekouřit, pokud možno vytvořit v ložnici útulné prostředí a nepoužívat pokoj současně třeba jako pracovnu, vyvětrat a v noci místnost zbytečně nepřetopit (ideální je teplota kolem 20 °C). Významnou roli hraje dále kvalita matrace a stabilní postel, která při každém pohybu nevydává rušivé zvuky.

Konečně záleží i na tom, v čem spíme: pohodlné a praktické jsou noční úbory z tzv. funkčních materiálů. Jednak jsou příjemné pro kůži, udržují teplo, ale zároveň odvádějí přebytečný pot, který – pokud se vsáknou do normální látky – může v noci studit. Funkční materiály tedy dokáží tělesnou vlhkost převést na vnější stranu prádla a odpařit. Pleteniny určené pro výrobu nočního prádla totiž vytvářejí vlastní mikroklima tím, že podrží jen určité množství vlhkosti přesně podle potřeby pokožky a zbytku se „zbaví“. Tyto noční úbory nabízí řada zahraničních výrobců, z českých firem je to třeba značka Moira (www.MOIRA.CZ).

